

Helse- og omsorgsdepartementet
V./ Andreas Disen
0030 Oslo

Deres ref
200700399

Vår ref
G.S.

Dato
27.06.07

Høring – forslag til utvidelse av pasientombudsordningen

Generelle kommentarer

Norges Handikapforbund – NHF støtter forslaget om å utvide pasientombudsordningen til å omfatte kommunenes helse- og sosialtjenester. Det er et stort behov for å styrke rettsikkerheten for personer som trenger helse- og/eller sosiale tjenester. Helse- og sosiale tjenester dekker livsviktige og grunnleggende behov for dem som trenger bistand eller assistanse. NHF ser derfor dette forslaget som nødvendig og positivt. En del personer trenger både helse- og sosiale tjenester og det vil gjøre det enklere å henvende seg til et felles kontor. Forslaget innebærer også et mer helhetlig perspektiv da helse- og sosiale tjenester ofte henger sammen for den enkelte som trenger dem.

Fokus på sosialtjenestelovens formålsbestemmelser

NHF mener at den største utfordringen for den utvidet ombudsordningen vil bli å prioritere de sosiale tjenestene i like høy grad som helsetjenestene. Pasientombudet, som navnet sier, har hatt et pasientperspektiv og høringsnotatet preges av det. NHF mener at dette perspektivet må endres radikalt når ombudsordningen skal omfatte sosialtjenesteloven. Den nye ombudsordningen må etter vår mening innrette seg etter et mer samfunnsperspektiv slik det er nedfelt i sosialtjenestelovens formålsparagraf. Å fremme likestilling, et aktivt, selvstendig og meningsfylt liv er sentrale og prinsipielle føringer som sosialtjenestens virksomhet skal følge etter. I hvilke grad og hvordan disse prinsipper praktiseres, får avgjørende betydning for den enkeltes mulighet til samfunnsdeltakelse eller ikke.

Mangelfull rettsikkerhet

Lov om sosiale tjenester er en skjønnspreget lov som gir kommunene stor frihet til å bestemme omfang, utforming, innhold og valg av tjenester. Brukerne av pleie- og omsorgstjenester har samtidig begrenset klagerett. Fylkesmannen er både andre og siste klageinstans. NHFs erfaring er at noen fylkesmenn viser stor lojalitet til kommunale vedtak og gir kommunenes rett til den frie skjønn all for stor plass. En snever tolkning av loven, tjenestebehov og hvordan tjenesten skal utformes, kan få store konsekvenser for den enkelte. Et avslag kan i verste fall bety et liv helt uten sosiale eller andre samfunnsaktiviteter som for alle andre borgere er en selvfølgelighet. Mange søkere av helse og eller sosiale tjenester trenger derfor en ombudsordning som kan gi veiledning, informasjon og konkret praktisk

bistand i forbindelse med søknader eller klager. Dette krever at ombudsordningen har høy bevissthet på betydningen av de sosiale tjenestene for personer som trenger assistanse i hverdagen.

Mange funksjonshemmede som trenger praktisk bistand for å fungere i dagliglivet, komme seg på jobb, skole og andre vanlige aktiviteter, møter store problemer med å få tildelt den assistansen de har behov for. Kommunene viser generelt en restriktiv praksis og alt for ofte dekkes kun fysiologiske behov. Når rettssikkerheten i lovgivningen i tillegg er svak, gir mange opp sine planer om å ta en utdanning, søke arbeid eller delta i andre samfunnsaktiviteter.

Dagens kommunal helse- og sosiallovgivning gir for eksempel ingen rett til juridisk bistand i forbindelse med en klage. Den gir heller ingen tidsfrist for kommunene om hvor lang tid de kan bruke for å behandle en søknad eller klage slik tilfellet er med klager i for eksempel Lov om folketrygd. Funksjonshemmede som er avhengig av praktisk bistand for å skrive ned en søknad eller en klage, har ingen nedfelt rett til det slik at de kan ivareta sine interesser. De som klager må gå gjennom en lang og krevende saksbehandlingsprosess som de færreste har overskudd til å føre. Dette selv om at sosialtjenesten har et veiledningsansvar.

Behov for styrking av den sosialfaglige kompetansen

NHF mener at det er viktig at en utvidelse av Helse- og sosialombudet innebærer en styrking av den sosialfaglige kompetansen, fordi det er på dette området kommunene svikter mest. Vi viser her til diverse rapporter/undersøkelser (Helsetilsynet feb. 2006 og 7/2005, Shdir., SINTEF 13.06.07) som dokumenterer at folk som trenger praktisk bistand til samfunnsaktiviteter, ikke får tildelt de sosiale tjenestene de har behov for.

NHFs erfaring er at den sosialfaglige kompetansen i omsorgstjenesten er svak. Ledelsen for omsorgstjenestene i kommunene har vanligvis en helsefaglig bakgrunn. NHF ser også på dette som en av grunnene til at sosiale tjenester er nedvurderte og at funksjonshemmede møter vanskeligheter med å få aksept på assistanse til samfunnsaktiviteter.

NHF mener at dette må rettes opp når de "nye" helse- og sosialombudskontorene skal etableres. I denne sammenhengen viser vi til forskriften om kvalitet i pleie- og omsorgstjenesten, BPA rundskrivet av 01.05.00. og rundskrivet om Aktiv Omsorg av 05.06.07 som understreker på ulike måter retten til samfunnsdeltakelse og erkjennelsen av denne retten som et grunnleggende behov som kommunene plikter å gi.

På bakgrunn av ovennevnte foreslår NHF at de nye stillingene som skal opprettes til Helse- og sosialombudskontorene knyttes til personell med relevant sosialfagligkompetanse. Dette for å løfte og styrke kunnskapen og bevisstheten om sosialtjenesteloven og dens hovedmålsetting om likestilling og aktiv deltakelse.

Om navnet på den nye ombudsordningen

NHF støtter forslaget om at den nye ombudsordningen heter "Helse- og sosialombudet". NHF mener at det er bra at forslaget definerer tjenesteområdene og ikke målgruppen. Det gjenspeiler også mer konkret de tjenestene ombudet skal omfatte.

Om definering av målgruppen som ombudet skal bistå

NHF vil påpeke at behovet for et Helse- og sosialombud, gjelder ikke bare for personer som "ikke er i stand til å fremme sine egne behov" slik det fremstilles i høringsnotatet. NHF mener

assistansebehov, men trenger nærmere informasjon, veiledning eller praktisk bistand for å få gjennomslag for sine søknader. Den svake rettsikkerheten brukere har i en saksbehandlingsprosess, gjør at opplevelsen av rettsløshet og maktløshet oppfattes som overveldende også for de som kjenner sine rettigheter og vet hva de trenger assistanse til.

Om Helse- og sosialombudets ansvar

NHF mener at Helse- og sosialombudet også har et viktig pådriver-ansvar utover det å bistå i enkeltsaker. NHF mener at ombudet må pålegges en mer aktiv pådriver rolle for å si fra når ombudet får kjennskap til lovbrudd og kritikkverdige forhold.

NHF foreslår at ombudet får bl.a. et tettere samarbeid med for eksempel Helsetilsynet og myndighetene sentralt og lokalt. Rapporteringer om lovbrudd og kritikkverdige forhold må tas på alvor slik at de kan føre til varige positive endringer/praksis. NHF foreslår at Helsetilsynet gis i denne sammenhengen sterkere virkemidler eller sanksjonsmuligheter i form av bøter når kritikkverdige forhold ikke rettes opp i kommunene eller spesialisthelsetjenesten.

Merknader til de enkelte paragrafer og endringsforslag

§ 8-1

NHF foreslår en felles betegnelse for alle personer som trenger helse- og sosiale tjenester. Vi foreslår følgende: "Helse- og sosialombudet skal arbeide for å ivareta behovene, interessene og rettssikkerheten til personer som har behov for helse- og/eller sosiale tjenester." Vi mener at det er viktig å ikke definere personer som trenger helse- og sosiale tjenester som "pasienter" og/eller "brukere". Det kan også fungere stigmatiserende da disse begrepene snevrer inn menneskesynet. Dette kolliderer med likestillingsperspektivet i sosialtjenesteloven. Behovet for helse- og sosiale tjenester kan gjelde for alle mennesker og det er derfor viktig å alminneliggjøre denne forståelsen.

§ 8-3

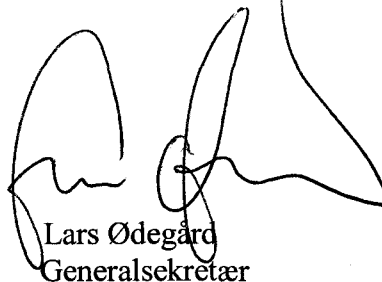
NHF foreslår at det presiseres nærmere og mer konkret hvilke bistand Helse- og sosialombudet kan gi. Vi foreslår at det kommer tydelig frem at ombudet også kan bistå den enkelte med praktisk hjelp til å skrive ned en søknad eller en klage.

Med vennlig hilsen

Norges Handikapforbund

Eilin Reinaas
Forbundsleder

Lars Ødegård
Generalsekretær